తెలంగాణ ఉద్యమం హక్కుల పరిరక్షణలో భాగమే

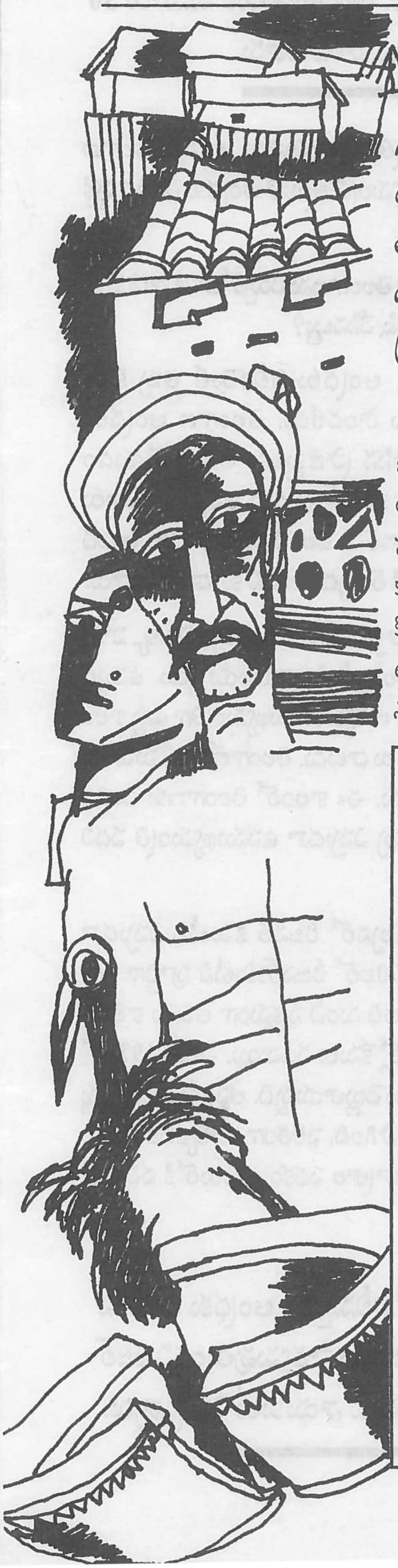

తెలంగాణ రాష్ట్రం ఏర్పాటు చేయాలన్న ఉద్యమం మరోసారి బలంగా ముందుకొచ్చింది. గతంలో మాదిరిగానే పదవులు దక్కని రాజకీయనాయకుల కుట్ర ఫలితమే వేర్పాటువాదమన్న ఆరోపణలు, నిందలు ఈసారి కూడా వినబడుతున్నాయి. ఈ నిందారోపణలు ఉద్యమాలు తలెత్తడానికి గల కారణాలను బయటకు తేలేవు కాబట్టి వాటిని పక్కకు బెట్టి తెలంగాణ రాష్ట్రం డిమాండ్ తలెత్తడానికున్న సామాజిక- ఆర్థిక కారణాలను తెలుసుకుంటే తెలంగాణ సమస్యలకు ప్రజాస్వామ్య పరిష్కారాలను వెతికే అవకాశం కలుగుతుంది.

తెలంగాణ కేవలం ఒక భౌగోళిక ప్రాంతంకాదనీ ప్రత్యేక అస్తిత్వం, ప్రతిపత్తి కలిగిన సమాజమనీ తెలంగాణ ఉద్యమకారులు చేస్తున్న వాదన వెనుక కొన్ని చారిత్రక వాస్తవాలున్నాయి. ఉద్యోగాలు ఉత్తరహిందుస్తానం నుండి వచ్చిన వారికి కాక స్థానికులకే కల్పించాలన్న డిమాండ్‌తో 1890లలో తలెత్తిన ముల్కీ ఉద్యమం తెలంగాణ ప్రతిపత్తిని కాపాడుకోవాలన్న ఆకాంక్షకు ఊపిరిపోసింది. ఈ ప్రతిపత్తి చారిత్రకక్రమంలో పెంపొందింది.

ముల్కీ ఉద్యమం కేవలం ఉద్యోగాల కొరకు వచ్చింది కాదు. లక్నో నుండి వచ్చిన వారు ఇక్కడి ఉర్దూభాష పట్ల, సంస్కృతి పట్ల వ్యక్తం చేసిన ఈసడింపులకు వ్యతిరేకంగా కూడా వచ్చింది. ముల్కీ నిబంధనల అమలు కొరకు కూడా ఉద్యమాలు సాగాయి. ఆ తర్వాత నిజాం నిరంకుశ పాలనలో తెలుగుభాష, సంస్కృతిని కాపాడుకోవడానికి తెలంగాణ ఆంధ్రజనసంఘం, తెలంగాణ ఆంధ్రమహాసభలు చేసిన కృషి వలన తెలంగాణ ఉనికిని నిలబెట్టుకోవాలన్న ఆలోచన బలపడింది.

పై చారిత్రక పరిస్థితుల వలన, ఉమ్మడి రాష్ట్రం ఏర్పాటు తెలంగాణ ఆకాంక్షలకు ఆటంకమౌతుందనే భావన స్వాతంత్రం తరువాత బలంగానే వ్యక్తమైంది. ఫజల్ అలీ కమిషన్ (రాష్ట్రాల పునర్వ్యవస్థీకరణ కమిషన్) కూడా తెలంగాణను ఆంధ్రతో విలీనం చేయడానికి ఒప్పుకోలేదు. 1960 దాకా ఆంధ్ర, తెలంగాణలు విడిగా ఉండాలని, ఆ తర్వాత తెలంగాణ శాసనసభలో 2/3 వంతుల సభ్యులు అంగీకరిస్తేనే తెలంగాణ, ఆంధ్రల విలీనం జరగాలని ఫజల్ అలీ కమిషన్

Constitution of India

<u>Art 371 - D</u> Special provisions with respect to the state of Andhra Pradesh

(1) The president may by order made with respect to the state of Andhra Pradesh provide, having regard to the requirements of the state as a whole, for equitable opportunities and facilities for the people belonging to different parts of the state, in the matter of public employment and in the matter of education, and different provisions may be made for various parts of the state.

సూచించింది. నాటి ప్రధాన మంత్రి జవహర్‌లాల్ నెహ్రూ కూడా ఉమ్మడి రాష్ట్రం ఏర్పాటును వ్యతిరేకించాడు.

చివరికి రెండు ప్రాంతాలకు చెందిన పెద్దమనుషులు ఢిల్లీలో కూర్చొని విస్తృతమైన సంప్రదింపులు జరుపకుండానే ఒక ఒప్పందం ద్వారా ఉమ్మడి రాష్ట్రాన్ని ఏర్పాటు చేయాలని నిర్ణయించారు. ఈ ఒప్పందం ప్రకారం తెలంగాణకు కోస్తా ఆంధ్ర నాయకులు దిగువ హామీలిచ్చారు.

1. తెలంగాణ ఉద్యోగాలను స్థానికులకే రిజర్వు చేసే ముల్కీ నిబంధనలు యధావిధిగా కొనసాగుతాయి.

2. తెలంగాణ విద్య, వైద్య అభివృద్ధికి, ప్రణాళిక రూపకల్పనకు, భూ సంబంధాల నియంత్రణకు, విద్యాసంస్థల్లో అడ్మిషన్లను నిర్ధారించే నియమాల రూపకల్పనకు తెలంగాణ శాసన సభ్యులతో కూడిన రీజనల్ కమిటీ ఉంటుంది. కేటాయించబడిన అంశాలపై కమిటీ నిర్ణయాలనే ప్రభుత్వం అమలు చేస్తుంది.

3. ఉమ్మడి యంత్రాంగం నిర్వహణకయ్యే ఖర్చులో మూడింట ఒక వంతు తెలంగాణ భరించాలి. ఆ మొత్తం పోను తెలంగాణా నుండి వచ్చే రెవెన్యూలో మిగులును పూర్తిగా తెలంగాణ అభివృద్ధికే కేటాయించాలి. ఆ రోజుల్లో ఆంధ్ర కన్నా తెలంగాణకే రెవెన్యూ ఎక్కువ కనుక ఈ నియమాన్ని రూపొందించారు.

4. ఆంధ్ర నుండి ముఖ్యమంత్రి ఉంటే తెలంగాణకు

ఉమ్మడి రాష్ట్రంలో ఇప్పటి వరకు తెలంగాణ వ్యక్తులు ముఖ్యమంత్రిగా ఉన్న కాలం మొత్తం కలిపినా ఐదుసంవత్సరాలు దాటదు. తెలంగాణేతరులే సుమారు 30 సంవత్సరాలు పాలన చేశారు.

చెందిన వ్యక్తిని ఉపముఖ్యమంత్రిగా నియమిస్తారు. ఒకవేళ తెలంగాణ ప్రాంతానికి చెందిన వ్యక్తి ముఖ్యమంత్రి అయితే ఆంధ్రకు చెందిన వ్యక్తి ఉపముఖ్యమంత్రిగా ఉంటాడు.

ఇన్ని షరతులకు ఒప్పుకుని తెలంగాణను చేర్చుకోడానికి నాటి కోస్తా ఆంధ్ర నాయకులు ఎందుకు కృషి చేసినట్టు?

ఎందుకంటే తెలంగాణ, ఆంధ్రలు విలీనమైతే తప్ప కోస్తా ఆంధ్రప్రాంతం నదీజలాలను పొందలేదు. తెలంగాణ ఆంధ్రలో విలీనమైతేనే ఆంధ్రకు కావలసిన ప్రాజెక్టులను అమలు చేయడం సాధ్యమవుతుందని ఫజల్ అలీ కమిషన్ ముందు అప్పటి నాయకులు పేర్కొన్నారు కూడా. తెలంగాణలోని జలవనరులే కాక ఖనిజ సంపద కూడా ఉమ్మడి రాష్ట్ర అభివృద్ధికి తోడ్పడుతుందని కూడా భావించారు.

ఆంధ్రప్రదేశ్ అవతరణ తర్వాత తెలంగాణకు ఇచ్చిన ఏ ఒక్క హామీ కూడా అమలు కాలేదు. హామీలన్నీ నీటిమూటలయ్యాయి. ఉమ్మడి రాష్ట్రంలో ఇప్పటి వరకు తెలంగాణ వ్యక్తులు ముఖ్యమంత్రిగా ఉన్న కాలం మొత్తం కలిపినా ఐదుసంవత్సరాలు దాటదు. తెలంగాణేతరులే సుమారు 30 సంవత్సరాలు పాలన చేశారు. ఈ కాలంలో తెలంగాణకు చెందిన వ్యక్తికి ఒకటి రెండు సార్లు తప్ప ఎప్పుడూ ఉపముఖ్యమంత్రి పదవి దక్కలేదు.

అలాగే విధానాల రూపకల్పనలో రీజనల్ కమిటీని ఎప్పుడూ సంప్రదించ లేదు. చివరికి 1970లలో రీజనల్‌కమిటీని పూర్తిగా రద్దు చేశారు. ముల్కీ నిబంధనలు ఆది నుంచీ సక్రమంగా అమలు కాలేదు. వాటిని రద్దు చేయాలని కోర్టుల్లో కేసులు నడిచాయి. చివరికి 1971లో సుప్రీంకోర్టు ముల్కీ నిబంధనలు చెల్లుతాయన్నది. అప్పుడు వాటిని రద్దు చేయాలని కోస్తాలో ఆందోళన సాగింది. ఫలితంగా ముల్కీ నిబంధనలు రద్దయి వాటి స్థానంలో ఆరుసూత్రాల పథకం అమలులోకి వచ్చింది.

తెలంగాణ ఆంధ్రలో విలీనమైతేనే ఆంధ్రకు కావలసిన ప్రాజెక్టులను అమలు చేయడం సాధ్యమవుతుందని ఫజల్ అలీ కమిషన్ ముందు అప్పటి నాయకులు పేర్కొన్నారు.

గత నలభై సంవత్సరాలలో తెలంగాణలో చెరువుల కింద సాగవుతున్న భూమి 12 లక్షల ఎకరాల నుండి 5 లక్షల ఎకరాలకు పడిపోయింది.

ముల్కీ నిబంధనల ప్రకారం 12 సంవత్సరాలు నివాసముంటేనే తెలంగాణలో ఉద్యోగాలకు అర్హత వచ్చేది. ఆరుసూత్రాల ప్రకారమైతే నాలుగేళ్లు జోన్‌లో నివాసముంటే చాలు ఉద్యోగం పొందవచ్చు. ఈ అర్హత పొందడం చాలా సులువు: ఆరుసూత్రాల పథకం అమలులోకి వచ్చినప్పటి నుండి (1975) 1985దాకా తెలంగాణలో 58000 మంది ప్రాంతేతరులకు ఉద్యోగాలు ఇచ్చారని 610 జివోలో ప్రభుత్వమే అంగీకరించింది.

పెద్దమనుషుల ఒప్పందం ఉల్లంఘన ఫలితంగానే తెలంగాణపై కోస్తా ఆంధ్రలోని అభివృద్ధి చెందిన జిల్లాల ఆధిపత్యం స్థిరపడిపోయింది. తెలంగాణ హక్కులు దెబ్బతిన్నాయి. అప్పటికే ప్రచారసాధనాల మీద నెలకొని ఉన్న ఆధిపత్యం వలన, సంపద వలన కోస్తా ఆంధ్ర సంపన్నవర్గానికి, మేధావి వర్గానికి రాష్ట్రంలోని విభిన్న సంస్థలపై ఆజమాయిషీ లభించింది. ఇటు సమాజంలోను, అటు రాజకీయ వ్యవస్థలోను సంక్రమించిన అధికారం కారణంగా బొగ్గు, కలప, నదీజలాలు మొదలయిన వనరులలో అతి పెద్దవాటా కోస్తా జిల్లాలదే అయింది.

తెలంగాణ అభివృద్ధికి నిజాం ప్రతిపాదించిన దేవునూరు, తుంగభద్ర, భీమా, ఇచ్చంపల్లి ప్రాజెక్టులు పక్కకుపోయాయి. రాష్ట్రాల పునర్వ్యవస్థీకరణ చట్టం ప్రకారం భాషా ప్రయుక్త రాష్ట్రాల ఏర్పాటు నాటికి ప్రతిపాదించబడిన ప్రాజెక్టులు పూర్తయ్యాకే ఇతర ప్రాజెక్టులను చేపట్టాలి. ఈ నియమం తెలంగాణలో మాత్రం ఉల్లంఘించబడింది.

నిజాం ప్రతిపాదించిన ప్రాజెక్టులలో నందికొండ ఒక్కటే పూర్తయింది. అది కూడా నాగార్జున సాగర్ ప్రాజెక్టుగా అమలైంది. సవరించబడిన సాగర్ కూడా గుంటూరు, ప్రకాశం జిల్లాలకే ఎక్కువ నీళ్లందించింది. తెలంగాణకు రావలసిన 180 టి.ఎం.సిలలో 65 టి.ఎం.సిల నీరు కూడా సరిగ్గా రాలేదు. కనీసం ఫ్లోరోసిస్ ప్రాంతాలకు తాగునీరు అందించే ప్రయత్నం కూడా జరగలేదు.

కృష్ణానది అత్యధికంగా ప్రవహించేది మహబూబ్‌నగర్ జిల్లాలోనే అయినప్పటికీ ఆ నది వల్ల అతి తక్కువ ప్రయోజనం పొందింది ఆ జిల్లాయే.

ఇక దేవునూరు బదులు మంజీరాపై సింగూరు వద్ద హైదరాబాదుకు నీరందించే పథకం అమలైంది. భారీ ప్రాజెక్టులను నిర్మించకపోగా రాష్ట్రవ్యాపితంగా చెరువుల వ్యవస్థను తీవ్రంగా ఉపేక్షించడం తెలంగాణకు చాలా నష్టం చేసింది.

గత నలభై సంవత్సరాలలో తెలంగాణలో చెరువుల కింద సాగవుతున్న భూమి 12 లక్షల ఎకరాల నుండి 5 లక్షల ఎకరాలకు పడిపోయింది. ఫలితంగా నీటి పారుదలకు బావులు మాత్రమే ఏకైక ఆధారంగా మిగిలాయి. భూగర్భజలాలు అడుగంటడంతో బావులూ ఎండి పోయాయి. స్థిరమైన సాగునీటి వసతిని కల్పించలేక పోవడం వలన తెలంగాణ వ్యవసాయం పూర్తిగా చితికిపోయింది. వ్యవసాయం నుండి బతుకుతెరువు లేక రైతులు సైతం అసంఘటిత రంగంలో కూలీలయ్యారు. ఇంకా వ్యవసాయం మీద ఆధారపడిన వారు అప్పుతెచ్చి వాణిజ్య పంటలను పండించి తగిన ప్రతిఫలం లభించక, అప్పు తీరక ఆత్మహత్యలు చేసుకుంటున్నారు. పోనీ సాంప్రదాయక పంటలు పండిద్దామన్నా వాటి నుండీ బతుకుతెరువు లేదు.

కృష్ణానది అత్యధికంగా ప్రవహించేది మహబూబ్‌నగర్ జిల్లాలోనే అయినప్పటికీ ఆ నది వల్ల అతి తక్కువ ప్రయోజనం పొందింది ఆ జిల్లాయే. అసలే వర్షపాతం చాలా తక్కువగా ఉన్న మహబూబ్‌నగర్ తన నడిబొడ్డున

ప్రవహించే కృష్ణానదిని చూస్తూ ఎడారిగా మారుతున్నది.

మరోవైపు నీటి వసతి కలగడం వల్ల కోస్తా ఆంధ్రలోని సాగునీరున్న జిల్లాల్లో హరిత విప్లవం వచ్చింది. వ్యవసాయంలో మిగులు పెరిగింది. ఈ మిగులు వలన వ్యవసాయాధారిత పరిశ్రమల ఏర్పాటుకు, వ్యాపారానికి అవకాశాలు ఏర్పడ్డాయి. ఇక్కడ గమనించవలసిన విషయమేమిటంటే ఉమ్మడి రాష్ట్రం ఏర్పడినప్పటి నుండి ప్రభుత్వ రెవెన్యూలో 50 నుండి 75 శాతం వరకు నీటిపారుదల, విద్యుత్ రంగాలకే కేటాయించగా వాటి ఫలితాలు కోస్తాకే దక్కాయి. ప్రభుత్వ అండదండల వలన కాళోజీ అన్నట్టు 'రెండున్నర జిల్లాల్లో రెండున్నర శాతం' మంది ఆంధ్రప్రదేశ్ సామాజిక, రాజకీయ జీవితాన్ని శాసించగల శక్తిని పొందారు.

ఈ పరిణామాల పర్యవసానమే విజన్ ప్రణాళిక. ఈ ప్రణాళికలో తెలంగాణ ఎదుర్కొంటున్న ప్రధాన సమస్యలకు స్థానమే లేదు. తెలంగాణకు సాగునీటిని కల్పించడానికి, వ్యవసాయాన్ని పెంపొందించడానికి పథకాలేవీ లేవు. కాని ప్రభుత్వ పెట్టుబడుల ద్వారా విజయవాడ నుండి విశాఖపట్నం దాకా రోడ్లు, నౌకారేవులు, గ్యాస్ కంపెనీలు ఏర్పడుతున్నాయి. ఈ మౌలిక సదుపాయాల కల్పన వలన ప్రైవేటు పెట్టుబడులు వచ్చి విజయవాడ - కాకినాడ - విశాఖపట్నం ఒక 'అభివృద్ధి త్రికోణం'గా వర్ధిల్ల బోతోంది. ప్రైవేటు పెట్టుబడులతో వచ్చే ఆర్థికాభివృద్ధికి తెలంగాణ చవకైన ముడి సరుకును అందిస్తూ కోస్తా ఆంధ్ర సంపన్న వర్గాల ఆధిపత్యంలో ఎదిగే ఆర్థిక వ్యవస్థ అంచులలో మిగిలిపోతున్నది.

అభివృద్ధిని సమానంగా పొందే హక్కు ఒక ప్రజాస్వామిక హక్కు. వనరులున్నచోట ఆ వనరులను ఉపయోగించి, లేని చోటికి వనరులను తరలించి, ఆయా ప్రాంతాలు ఏ విషయంలో వెనుకబడి ఉన్నాయో ఆ విషయాలపైన ప్రత్యేకమైన దృష్టి పెట్టి, అన్ని ప్రాంతాలూ ఒకదాని సరసన ఒకటి నడిచేటట్టు అన్నిటినీ అభివృద్ధి చేసినప్పుడే 'మనమందరమూ ఒకటే'నని భావన ఒక పెత్తందారీ భావనకాక ప్రజాస్వామిక భావన అవుతుంది. అటువంటి ప్రజాస్వామిక సమైక్యతకు తోడ్పడి ఉండగల 'పెద్దమనుషుల ఒప్పందం' సంపూర్ణంగా ఉల్లంఘించడం వలన సమైక్యత పేరిట తెలంగాణ తీవ్రమైన వివక్షకు గురయింది.

ఈ పరిస్థితిలో నీళ్లను పొందడానికి, వ్యవసాయాన్ని పెంపొందించుకోవడానికి, ఉద్యోగాలను సాధించుకోవడానికి, బతకడానికి, బతుకుతెరువు పొందడానికి - తెలంగాణ రాష్ట్ర ఏర్పాటు ఏకైకమార్గమన్న అభిప్రాయం క్రమేపీ బలపడింది. భారతదేశంలోని వివిధరాష్ట్రాలలోని విభిన్న ప్రాంతాలలో కొన్నిటికి మాత్రమే తమ ప్రయోజనాలు కాపాడుకోవడానికి రాజ్యాంగంలోను, చట్టాలలోను ప్రత్యేకమైన హక్కులు కల్పించబడ్డాయి. ఇది ఆ ప్రాంతవాసులు తమ ఉనికినీ అభివృద్ధినీ కాపాడుకోవడానికి చేసిన ప్రయత్నాల ఫలితం. తెలంగాణ అటువంటి కొన్ని ప్రాంతాలలో ఒకటి. అయితే ఆ హక్కులు ఆచరణలో సరయిన అమలుకు నోచుకోలేదు. ఈ హక్కుల ఉల్లంఘన వల్లనే తెలంగాణ వివక్షకు లోనవుతున్నది కనుక హక్కుల ఉల్లంఘనే తెలంగాణవాదానికి మూలకారణం.

సహజవనరుల పైన, అభివృద్ధి క్రమం పైన ఆధిపత్యం సంపాదించుకున్న ప్రాంతాలు ప్రపంచం అంతటా ఇతరప్రాంతాలపైన రాజకీయంగా సామాజికంగా సాంస్కృతికంగా ఆజమాయిషీ చేస్తున్నాయి. ఆ క్రమంలో వెనుక ఉంచబడ్డ ప్రాంతాల ప్రజల జీవన విధానం, సంస్కృతి, ఆచార వ్యవహారాలు, భాష చిన్న చూపుకు గురవుతున్నాయి. వెనుకబాటుతనం వల్ల ఆ ప్రాంత ప్రజలు జీవితంలోని అన్ని రంగాలలోనూ తమకున్న హక్కులను అనుభవించ లేకపోతున్నారు. తమ అస్తిత్వం, ఉనికి ప్రశ్నార్థకంగా మారినప్పుడు ఆ ఉనికిని కాపాడుకోవాలని, అస్తిత్వాన్ని నిలబెట్టుకోవాలనే కాంక్ష ఉద్యమరూపంలో బయటపడుతుంది. ఇప్పుడు ముందుకొచ్చిన తెలంగాణ ఉద్యమాన్ని కూడా, హక్కులు కోల్పోయిన నేపథ్యంలో హక్కులసాధన కోసం ముందుకొస్తున్న ప్రజల తపన, ఆకాంక్షలుగానే మానవహక్కుల వేదిక చూస్తుంది. ఇతర ప్రాంతాల ప్రజలు కూడా ఆ విధంగానే చూడాలని కోరుకుంటుంది.

ప్రత్యేకరాష్ట్రం వాదన హక్కుల ఆకాంక్షలో భాగమేనని భావిస్తుంది.

-మానవహక్కుల వేదిక

01.07.2001